

Lebegés

Szűk kis szobában feküdt a pilóta. Az ablak és az ajtó közötti távolság a heverő hossza, a két fal között elnyúló férfitest hossza, a lihtófra lassan leereszkedő félhomályban az árnyak, emlékek, események, a bezárt képzelet hossza a kockás, zöldeskék takarón súlyosan, s mind súlytalanabbul, mint repülőgép az induláskor a gyepen, valami végtelen kifutópályán.

Kartávolságnyi a szoba szélessége.

Falat betöltő szekrény. Könyvek között a televízió porosan. Vodkaszag. Üres üvegek. Dante pokla, tinta-kék, alkohol-oldat, keményfedelű Babits... Antenna drótok háromszöge, valahol égő, magasan. WC kagyló és mosdó a függöny mögött. Talán a felmosórongy, a kopasz partvis és patkányszürke vödör a sűrű, lyukgatott homályban.

A nyitott hangárban, faltól falig a szárnyak. Álig kartávolságnyi a szoba szélessége. Nem is lakásra, álmokra, pihenésre, de ölelésekre méretezett, gyors vendéglátásra, egyszeri levetkezésre. A hosszú, fénytelen folyosókról benyíló ajtók, szemérmes kémlelők réz-álarcai mögött egykor a lányok várakoztak, vagy töltötték idejüket, hol az ajtó és az ablak közötti távolság éppen a heverő hossza, a csókok és bankjegyek hossza, a törtlábú fények és árnyékok akváriumi perspektívája.

Ma már lakások. Képtelenek. Valószínűtlenek. Főbérletül is albérletek. A kíváncsi, nyugtalan természet számára mégis tágasak, mélyek, erotikusan izgatók, zsúfoltak ezek a kamrák. A világítóudvar periszkópján át mutatják meg a napot, a holdfény-derengését, az alélt testekre derengő hajnalt, a permetező fényt és az estét beharangozó forgalmas szürkületet.

Az ajtóban azt mondta valaki: „fiam!”

„Anyám, feküdni szeretnék anyám, fáradt vagyok”

„Zsúfoltan élsz, nem lesz jó vége ennek, fiam”

Egy arc. Egy figyelmeztetés. Egy terhes aggódás, szemrehányás.

„Le fogsz esni, majd meglátod, kisfiam!” – Harminchat éve ugyanazon a szavak, a mondatok rendje. Egyazon hangsúly az első sámlira állás, a székre, asztalra kapaszkodástól a szárnyakig. A botladozástól a repülésig ez az észrevétlenül nem-változó arc a magasban, mint a delelő nap, mely lassan ereszkedik hogy nézhesse megnyúlt árnyékát. . . Arc az ajtóban immár alacsonyabban, csak a hanghordozás, csak a mondatok zenéje tartja a magasságot, a megszokott szintet harminchat éve. . . Zene. Nem hatol mélyre, csak körülveszi, mint burok, csak zsongítja. Van, mint a levegő, víz, napfény, oly megszokott, oly természetes, csak hogy ez párás levegő, meleg víz és óvatos napfény. A szükségesben a terhes. A nélkülözhetetlenben a nehezen viselhető. Anya az ajtóban. Itt állt:

„Jobb lenne otthon, fiam. . .na jó, csak mordom. . .”

Fél tőle ez a hang, most már tart tőle. Kihallani a tétovaságot, mintha riadtság rezzen, más ki venné észre a korok maszkjai mögött a mindinkább látóhóbbá váló, a lassan kiteljesedő szerepcserét.

Az ajtó-rés bezárult, elhallkultak a gyöngye léptek is most mintha magára hagyta volna az élet, s valami szférikus csend-idegszanatórium bolygója lenne a szoba, mely észrevétlenül kering a megközelíthetetlen pályák egyikén. Most mintha lebegő gyepszőnyeg röpitené a csillagok alatt és hűvös, jóságos légáramlatok pályálnák testét a föld felé húzó fáradság ellen. . . „A fáradság gravitációja. . .” – Mintha valami új felismerés lenne, a biológia és a természettudomány számára megközelíthetetlen. . . (?!) A léghajót lehúzó homokzsákok, az idegekben felhajmozódott nehézkedési tényezők. . . Vagy mint a nehéz víz lassú kiáramlása a táguít pórusoklélegzetével, ez a csodás felkvés, heverés, nagy fáradságú ledőlés, cipóstól, ruhástól, úgy ahogy éppen. . . De azóta mosatlanul döglés. . . Ez a legjobb szó. Lelki és testi döglés, mely mindjárt beszakítja az ágyat, minden anyagon áthatol ez az ólomnehéz, de már-már súlytalanság, a kiborulás elől menek.

Anya nem mutatja, de reszket benne a sírás. A Rózsa utcai ablakból egyenesen a „Krajcár” vendéglőre látni. Ott áll apa az ajtóban, fölnéz és hunyorít, mint aki azt mondja „jó, jó, kedveseim, apátok tudja, hogy hol van a határ, hogy mikor elég, csak jókedvem van egy kicsit. . .”

A gyerek kitép egy füzetlapot, pontosan akkorát, amelyből csákót is lehetne hajtogatni, de csákó nem száll az apa fejére. Fehér repülőgép tör ki a szobasötétből, először fölfelé, hogy megnézhesse az eget, meg hogy milyen lehet a tetők fölött, mert messzire kell még eljutni, egész a másik oldalig, körözve billegve, kissé fölemelkedve olykor, kirajzolja a láthatatlan csigalépcsőt a repülőgép, spirális vörösréz-csúszdát a napsugarakban. Száll, mint a hívás, hogy „gyere haza, apukám” a járda felett, surran szabadon, ahol a meztelbas gyerekek futkosnak, akikre senki se szól rá, akiket kiengednek, hogy vaskarikázva rohanjanak a sarok felé a „Zöldház”-on is túl, akik csapágyat szerezhetnek és rolleken száguldvá, egymást előzve tűnnek el éles kanyarral a sarkon.

A sötét szobából, mint az üzenet, úgy szállt a fehér repülőgép.

Anya nem mutatja, de reszket benne a sírás és nem emlékszik a könyvkötészetre sem, ahová beszállt a papírrepülőgép. Két rács között, éppen hogy utat talált. . . Anyu nem emlékszik az inasra sem, aki fölszalagolt vele a pincéből. Sápadt arc, hunyorgó szemek a fényben. A magasra emelt kézben a jó kis gép, a röppentő mozdulatban a válasz az önkéntelen és első kihívásra.

Anyu semmire sem emlékszik, ami lényeges, meghatározó, döntő.

Pilóta lett a fia és nem tudja, hogy lett pilóta.

Apa eltűnt a háborúban, csak a „Krajcár” maradt meg, ez a szűk kis vendéglő, a címtábla érezhette a lapján koppanó, irányt változtató papírrepülőgépet.

Néhány név: Laci, Béla, a Kisnyúl és Bárdi, aki betörte a kirakatokat egyszer a „svédcsavarral”. . . Ezek maradtak, meg a tricikli a Bergerék üzlete előtt. . . Lehetett hajtani. Nem nagyon szóltak érte, mert ők is jöttek, a Berger gyerekek.

És most itt fekszik-mozdulatlanul szinte-ebben a lakásban. Sötétség. Gangok. Tűzfalak. Folyosók vezették. Néptelen, szűk utcák hajnali üressége mintha a mel-

lén szorítaná, a levegőnél is megfoghatatlanabb, mégis súlyosabb közeg: az idegesség.

A bordáin belül a nyomás. Az idegek érzete.

A falak valahol a végtelen utcák végén összezárulnak egészen, s látni az embert beékelődve, mellet a szabad síkságok, sértetlen egek felé. Nem törhet át.

Betongyűrűben hasal egy kisfiú. Szinte látcsőből nézi az árok medencéjét. A görcsös gyökerek, fatörzsek után a lombkoronákat.

Jó, hogy megindultak a képek. A filMLEMEZSERŰ IDEGSEJTECSKÉK EMLÉKKÉPEI oldódnak, fölmerülnek az agytekervények betemetettnek hitt recéiből. Jó, hogy uralkodnak most ezek a képek a jelen hiábavalóságai felett, s csak itt-ott derenghet át a mama arca, a vádló feleség és az ellene ingerelt gyerek tüntető megvetése.

De még az is csak fedőréteg, mely eltakarja a füves síkságot, a járható levegő széles sztrádái alatt a beton-kifutópályát és mi mindent rejt még ez a szikrázás is a pusztában vágató, megvadult csikó ágaskodásáig: paták, a lenyugvó nap pereméig fölérő mellső paták a véres iszonyat magasában, a fej-nélküli csikó utolsó ugrása-ágaskodása a pusztán. . . A nap vége. . . Ez a gyilkosság, hiába szépítene. . .

A levágottfejű liba csapkodott, elszaladt még a tönktől a farakásig. Délben fehér húst ettek a tából, de ezek újra a gyerekkor szelidebb képei: az alacsony ajtók szemöldökfái, résnyi ablakok, horpadt menyezetek. A békesség meszelt parasztházai kívül és belül, a döngölt föld-padló hideg sötétje.

Röpül a kissámlin, röpül a föld felett hosszan és csodálatosan. Nem is kép, hanem érzet az idő méhéből, szinte a születése előtről érzékel valamit, ami újra-élve is gyönyörűség, mámor, mert létezés-nemlétezés egyszerre, a változás sebessége, lebegés, súlytalanság.

Anya vásárolni ment délelőtt, de egy idegen pincébe szorította a légiriadó. Ő még aludt. A liberátorok nehéz zúgása, a távoli robbanások sem ébresztették föl, mégis a nyitott ablakból könnyed rugaszkodással maga mögött hagyta a párkányt, e forró bádogot, mint kifutó-pályát, s máris a kihalt utcák fölött szállt hálóingben, légó-sisakban és mentőkarszalaggal a karján. Erkélytől, erkélyig. Alig vesztett valamit a magasságból. Mintha oldalára fordult hatalmas hal lebegett volna az ég vizeiben, ezüstpikkelyek rezegtek, csöppet sem félelmetesen villogtak a bombázó repülőgépek.

De most üresek mind a lakások. Tárva-nyitva az ajtók. Ahogy a sziréna hangja érte, úgy merevedett meg minden. A halálfélelem egyszerre zúdult le szinte, váratlanul és láthatatlanul erre a városra, mint Pompei-re egykor a láva. A szoba-sötétség mélyéről egyszercsak elvált egy árnyék és előre biciklizett. . .

–Maga már megint lóg! Majd jelenteni fogom az igazgatónak! – hadonászott a rokkantkocsiban ülő öregember.

–De én repülni tudok. Tessék idenézni! Avval ellökte magát.

–A pincébe vele! Fogják meg!

Bemenekült egy nyitott erkélyajtón. . . Jobbra fogorvosi szoba. Nyilván itt szoktak várakozni. Talán ők is a pincében ülnek: a fogorvos és a betegek együtt várakoznak. . . Hopp, balra egy folyosó, ismét egy szoba. . . Csitt!

Ruhák a szobában szerte. A nyitott szekrényből szállhattak asztalra, ágyra és a székre, fotelekre, fogasokról a gyönyörű női ruhák, s berakták színnel és karcsú, nyárias könnyedséggel a hordó szőnyeget, a nehézkes, sötét bútorokat. . .

A tükör előtt lány öltözött. Cseléd lány.

Ekkor hullottak le az első bombák. Csak az állandó berregés, csak a robbanások zavarták, ha zavarhatták volna, hiszen a selymek suhogása hatalmasabb volt, mint a háború. A tükör is szebbet mutatott. . .

A nagyságos úrék a pincében gubbasztottak a csomagjaikkal, de nem vihettek le mindent, amit az életüknél is jobban féltenek a nagyságos úrék. Pedig a bombák nem esnek ide a nyári ruhákra, a szilánk se csapódhat a tükörbe. „Tessék, tiéd a ház!” – mondják a távoli robbanások. „Most azt csinálsz, amit akarsz. . .” És mit is akarhat egy tizenhétéves lány ennyi selyem között?!

Valahol házak dőlhetnek romba, valami nagy rövidzárlattól apadtak le a fények, a szállízásig soványodva a tömbös óvóhely-sötétben. „Most rabol ki a besztira!” – mondja a nagyságos úrnak a nagyságos asszony. – „Fölmegyek!”

„Megtiltom! Maga megőrült kérem!”

Még egy fordulat ebben a világoskékben a tükör előtt. Szellő és muzika szivárog lassan a ruhákból, a nyitott szekrényből, mint a lehelet, úgy leng a holmiktól áradó egykori bálók, szerelmek, nagy hódítások maradék öröme, békéje zenéje. Hiába retteg a város. Szabdalthatják az eget a lövedékek, a kinti zaj visszahullott a hihetetlenbe, valószínűtlen veszélyek jelzései ezek, az iszonyat újraálmódja önmagát odakint. . . Szirénázva száguld az ablak alatt egy tűzoltó-kocsi. Kihúzott, üres létrája fenyegeti az eget, a nyitott ablakokat.

„Régen volt” – gondolja a pilóta, mert a lihtóf másik oldalán valaki lámpát gyújtott, s a gyöngye fény eltakarta a lányt, aki éppen levetette a fölpróbált kosztümöt, s ott állt valószínűleg rövid, a testéhez tapadó kombinéban. A gyöngye fény viszont láthatóvá tette az öregasszonyt. . . A pilóta behunyta a szemét. Még nem akarta, hogy vége legyen. A cseléd lány háttal állt, valóban félig levetkezetten a fényes, nagy talpitükör előtt. Csak előre lépni vagy hátrálni, hirtelen átkarolni és magához ölelni, mielőtt felocsúdik, az arcát a leány válla fölött az idegen archoz szorítani, hogy egyszerre lássák meg egymást a tükörben: „Ne félj, látod ilyen az arcom, én erős vagyok, de nem bántalak téged” – mondaná és nem mozdulnának sokáig, pedig megfordulna a lány, hogy szembe simuljon hozzá, de az egész csak képzelődés. Már nincs is muzika. Háború van. A légnomás kiszívja a gyönyörű ruhákat az ablakon keresztül, ki az utcára, röppennek vergődve, lobogva a gyönyörű selymek és újra a szorongás: tolokocsiban üldözi őt a botos öregúr és nem tud szaladni, hiába löki el magát a földtől, nagyon, de nagyon lassan jut tovább, így még elérik, megragadják. . .

Pedig jó lett volna az iskolába is benézni, hátha beleütött egy bomba. . . A légiriadó lefújására ébredt. Mindenki feljött a pincéből, csak az Ő anyja nem volt még sehol. Futott a bombázott házak felé kétégbeesetten. . . S az a találkozás a sarki gyümölcsös előtt, amint megtört a szökkenés íve, az „Életben vagy!” – Életem vagyok!” Kimondatlanul. Egyetlen ölelésében.

„Srácok, a Damjanich utcában minden tropára ment!” – kiabálja a Lakits és szaladnak az Almássy tériek.

Most mutogatják magukat a vadászrepülők odafönt, mikor már elmúlt a légi-veszély?!

S főleg a pincék.

Az első út gyertyával, s gyufával fölszerelve. A rácsos vasajtóban a villogó macskaszemek, a patkányvinnogás. Kőrök kaparásának neszei a magasra polcozott fahasábokon.

Kopognak.

Igen, az ajtón kopog valaki, kettő rövidet. Meg kellene fordulni és megkérdezni, hogy ki az?

Újabb kopogtatás. Valamivel erősebb, idegesebb és kihívóbb. Mintha látná az idegen, hogy ő ott fekszik mozdulatlanul, hason, mint gyerekkorában és nyitva a szeme, de nem tud és nem is akar mozdulni.

SEBESTYÉN LAJOS

Sorakozó

Nem katonásan,
nem fegyelemmel.
Kérlek benneteket
kegyelettel,
szükségből,
szomorúan.

Honnan jöttetek
ilyen messziről. . .
Nyírfa liget áll
házatok mögött?

Ukrán szél játszott
veletek kedvire.

Fehér csonttenger
néma koponyákkal,
szembe az élőkkel,
könnyen feledőkkel,
nem katonásan,
nem fegyelemmel.
Kérlek benneteket
kegyelettel.
Hogy néztétek
az élőket,
néztétek döbbentő
üres szemgödrökkel.